

Ontmoetingen met kraanvogels*

door
Hans Post

Mijn eerste ontmoeting met Europese kraanvogels (*Grus grus*) was een vluchtige. Op 6 november 1982 was de lucht onbewolkt en de buiten-temperatuur acht graden. Er waaide een straffe wind van zuidoost naar noordwest. Een aanzwellend vogelgeluid alarmeerde mijn vrouw en mij. Staande op het balkon trokken we onze eerste conclusie: 'ganzen'. De constatering 'wel lange nekken' bracht enige twijfel in de eerder geuite zekerheid. 'Wel een raar geluid' maakte de verwarring completer. Wat wist ik toen van kraanvogels af. Nog nooit gehoord en nog nooit gezien. Ongeveer 200 kraanvogels trokken op dat moment zuidwaarts over ons huis in Vlaardingen. Ze vlogen laag, in een V-vorm en waren binnen een minuut uit het zicht. Ze produceerden harde geluiden. In de vogelboeken

die ik later nasloeg, wordt dat als 'trompetteren' beschreven. Die typering is treffend, hoewel er ook ijle tonen klonken. Vele jaren later kon ik die pas thuisbrengen. Jonge vogels maken namelijk een geluid dat nogal afwijkt van hetgeen volwassen exemplaren produceren. Ik beschreef deze waarneming in een logboek dat ik begin jaren tachtig bijhield. De tekening die ik erbij maakte, laat zien dat de vogels in verscheidene sub-groepjes vlogen. In de kantlijn staan vier uitrooptekens. Eén meer dan bij de kleine trap die ik op 26 februari 1983 zag. Andere interessante vogelwaarnemingen kwamen nooit verder dan twee uitrooptekens. Achteraf gezien was de vlucht kraanvogels op die zesde november voor mij dus heel bijzonder.

Keren op de snelweg

Mijn tweede ontmoeting met een kraanvogel duurde wat langer. Het ging om een jonge vogel in een weiland in de Aalkeet buitenpolder bij Vlaardingen. Hij stond daar – alleen – op 20 november 1988 in het derde perceel naast de eendenkooi. Ik passeerde hem met 120 km per uur, rijdend over de snelweg richting Maassluis. Ik ben er voor teruggereeden, gekeerd zodra het kon. Bij Vlaardingen ging ik secundair rijden om de vogel beter te kunnen bekijken.

Onderweg even die twijfel: was het toch geen uit de kluiten gewassen reiger? Dat bleek niet het geval. De jonge kraanvogel, nog bruin op de hals en kop, stond eenzaam en verlaten voor zich uit te staren. Diezelfde middag was hij weg. Niet meer gezien. Het duurde tot het najaar van 1993 voordat een langgekoesterde wens in vervulling ging: Europese kraanvogels bekijken op hun tijdelijke pleisterplaatsen in Mecklenburg-Vorpommern in de voormalige DDR. Dat najaar reden Erwin Kompanje (ook een lid van de Rotterdamse Natuurhistorische Club) en ik in de late namiddag op de weg die Rostock en Stralsund verbindt. Vlak bij de afslag naar

Boven: De auteur in een omgeploegde akker op Rügen.

(foto: Marja Post)

Links: Kraanvogels vliegen vaak in V-formaties.

(foto: Hans Post)

* Bijdrage van de Rotterdamse Natuurhistorische Club - nummer 1 - voorgedragen tijdens de bijeenkomst van 10 februari 1998.

De Rotterdamse Natuurhistorische Club is een gezelschap dat momenteel bestaat uit een vijftiental, doorgaans Rotterdamse, natuurhistorici van diverse pluimage, deels vakbiologen, deels vergevorderde amateurs die elk in een bepaald onderwerp zijn gespecialiseerd. De 'club' zoals de RNC door haar leden wordt genoemd, komt één keer per twee maanden in het museum bijeen. Men toont elkaar bijzondere vondsten, verhaalt van gemaakte reizen, of houdt elkaar op de hoogte van ontwikkelingen of andere wetenswaardigheden op ieders vakgebied. De club is gesticht in 1901

op initiatief van de heren P. Haverhorst en G. van Roon en op de (oud)ledenlijst prijken namen als Büttikofer, Van Deinse, Van Bommel en Adriani. Verslagen van de bijeenkomsten werden in de beginjaren van de club gepubliceerd in De Levende Natuur; later kregen alleen de leden ze onder ogen. Met deze eerste bijdrage van de Rotterdamse Natuurhistorische Club, neemt Straatgras de lang gedooft fakkelt van De Levende Natuur over. Niet de verslagen zullen worden gepubliceerd, maar losse, uitgeschreven en geredigeerde bijdragen (redactie).

Barth stonden honderden kraanvogels op een omgeploegde akker. Wel ver weg, maar toch. Dat we zo snel resultaat hadden, was onverwacht. Pas later bleek dat je juist echt je best moest doen om de kraanvogels te mijden. Ze vlogen overal.

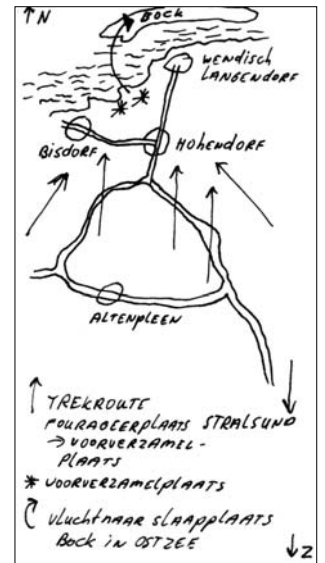
Bijtanken

Tijdens de trek tussen de Noord-Scandinavische, Baltische en Russische broedgebieden en de overwinteringsgebieden in de Zuid-Spaanse Extremadura passeren de kraanvogels verscheidene vaste pleisterplaatsen. De omgeving van het eiland Rügen is zo'n plek. Er pleisteren traditioneel vele duizenden kraanvogels. Ze profiteren van een groot voedselaanbod en tanken enige weken bij voordat ze hun trek naar het zuidwesten vervolgen. Ook Rügen zelf is de moeite waard. De omgeploegde landerijen leveren voldoende voedsel op om de buik rond te eten en de nodige vetreserves aan te leggen. Overdag zie je de kraanvogels in groepjes op de landerijen naar voedsel zoeken. Families lopen bij elkaar. Twee ouders met hun kroost van dat jaar, meestal een of twee jongen. Tegen de avond zoeken ze de slaapplekken op die in het ondiepe water voor de kust liggen. Vooral de trek naar de slaapplekken is fantastisch om mee te maken. Erwin en ik merkten dat al de eerste avond. Ons overnachtingsadres lag midden in de trekroute: vanuit de tuin zagen we lange slierten kraanvogels op geringe hoogte overvliegen. Ook hier hoorde ik weer het verschil tussen het ijle gepiep van de, dat jaar geboren, jongen en het luide trompetteren van de oudere vogels. De ochtenden vind ik minstens zo spectaculair. De vogels volgen dan de omgekeerde route en vliegen van de slaapplekken naar de voedselakkers. Erwin en ik brachten enkele dagen in het gebied

door. Het is niet uitsluitend om zijn kraanvogels interessant. Tienduizenden kolganzen, duizenden brandganzen en niet te vergeten de zeearenden waar het gebied ook zijn faam aan ontleent, maken het een paradijs voor de vogelaar. Het is nog niet ontdekt door het massatoerisme, hoewel ik het gebied in de jaren nadat de Muur verdwenen is, snel heb zien veranderen.

Midden in de trekbaan

Nog twee keer ging ik terug. In 1995 met mijn vader en twee jaar later met mijn vrouw Marja en dochters Karin en Linda. We logeerden op hetzelfde adres als de eerste keer en zagen meer kraanvogels dan ooit tevoren. Op één van de avonden zochten we met de auto een plekje op een dijk, midden in de trekbaan. De lucht was licht bewolkt en rood gekleurd door de snel ondergaande zon. Op enkele kilometers afstand stegen uit de landerijen duizenden kraanvogels op. Alsof het zo moest zijn, groepeerden ze zich en vlogen ze precies in onze richting. We stootten elkaar aan en wezen op wat ging komen. De videocamera snorde, de handen gingen achter de oren om het aanzwelende geluid nog wat te versterken. Niemand zei iets. Wat een ervaring: de hele lucht was vol klapwiekende kraanvogels. Je wist gewoon niet waar je moest kijken. Jammer dat het maar enkele minuten duurde. Ze waren te snel uit het zicht, blijkbaar geland in het water langs de kust. Je kon ze in de verte nog horen. Nog onder de indruk van wat we zagen, stapten we in de auto en reden terug. Onderweg vertelde ik mijn dochters over de tweehonderd kraanvogels boven Vlaardingen. Mijn eerste ervaring met de soort in 1982. De meiden keken elkaar aan en haalden hun schouders op. Dit, wat ze hier zagen, was pas echt spektakel!

Een veldschets uit het logboek van de auteur.

(illustratie: Hans Post)

Linksboven en onder: Slaaptrek van kraanvogels boven Mecklenburg-Vorpommern

(foto's: Hans Post)